

בבא קמא צג

משה שווערד

1. בן יהוידע על בבא קמא דף צב/ב

ומ"ש כד הוינן זוטרי לגברי, השתא דקשישנא לדרדקי, נ"ל בס"ד בזמן שהאדם עוזנו קטן בשנים, אל יטעהו יצרו הרע לומר עוד היום גדול, ועתה שמח בחור בילדותיך, ויטבך לבך בימי בחורתיך, ואחר שתגדל בשנים אז תעשה תשובה, ותעסוק בתורה ומצות לתקן העבר, אלא יחשוב עצמו לגדול בשנים שלא נשאר לו זמן לתקן בו, וזהו כד הוינן זוטרי, היינו חושבין עצמינו לגברי לאנשים גדולים בשנים, והשתא דקשישנא באמת, רואין עצמינו דרדקי, שעדיין לא סגלנו תורה ומצות כאדם קטן בשנים שאין ביד כלום.

2. תוספות על בבא קמא דף צג/א

דאיכא דינא בארעא. ובימי שרה היה ב"ד של שם קיים:

3. שיטה מקובצת על בבא קמא דף צג/א

המוסר דין על חברו צועק להקדוש ברוך הוא שיקח נקמתו ממנו על שגזלו הוא נענש תחילה דמוטב היה לו להביאנו לפני בית דין של מטה ויגבה ממנו ממון משימסרנו ביד עונונו שלא ישאיר לו שורש וענף לפי שמתחבר זה עם שאר עונותיו וראוי שיענש הן במות הן בשרושי וכשם שאינו מתמלא רחמים על חברו אלא נעשה עליו אכזרי גם כן מזכיר לו הקדוש ברוך הוא עוונותיו ומענישו. ה"ר יהונתן ז"ל:

4. מהר"ל חדושי אגדות על בבא קמא דף צג/א

המוסר דין על חברו. הטעם הוא כמו שאמרנו למעלה כל המבקש רחמים על חברו הוא נענה תחלה כי לעולם הוא קרוב יותר אל בקשתו, וכן בענין זה בעצמו המוסר דין ונקמה על מה שעשה לו חברו ואין ספק שהוא חוטא מה שצועק על חברו כי מביא מדת הדין בעולם בחינם, שהרי יש לו דין בארעא, ולכך החרון קרוב אל הצועק, כי כאשר אין ראוי שיבא הדין על הנצעק לכך הוא בא על הצועק דומה לזה כי האדם (להשליך) [שמשליך] אבן בקיר כיון שהאבן אינו נכנס בקיר נהפך האבן עליו:

5. מאירי על בבא קמא דף צג/א

כל המוסר דין על חברו והוא שצועק עליו להקב"ה שיקח נקמתו ממנו על שגזלו ויש לו דיין בעיר שאם יודיע לו הענין יעשה לו כפי הראוי וזה מתכוין להענישו ביותר ראוי הוא ליענש תחלה על עונותיו והוא שאמרו אוי לו לצועק יותר מן הנצעק וכן אמרו אחד הצועק ואחד הנצעק במשמע ר"ל במשמע של וחרה אפי והרגתי אתכם אלא שממהרין לצועק יותר מן הנצעק ר"ל שממהרין ליפרע מן הצועק וגדולי המפרשים פרשוה בענין אחר ובמסכת שבת אמרו שכל שחברו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא ודוקא בדרך שהיה אפשר לו על ידי בית דין ליטול ממנו את דינו והוא מתכוין להענישו הא אם לא כיון לכך ונשתלח הרשע ביד פשעו אין לו דמים כלל ומ"מ יהא אדם מן הנרדפים ולא מן הרודפים דרך צחות אמרו אין לך מרודפים יותר מתורים ובני יונה והם הם שהוכשרו למזבח:

6. שערים מצויינים בהלכה

עליה. ועי' בערוך השלחן (חר"מ סי' תכב ס"ג)
דדוקא אם זה ציית דינא, אבל אם אינו ציית
לדין רשאי למסור דינו לשמים. וכן מבואר
ברמ"ה דאית ליה ואזל ולא אהני ליה, אין
המוסר דין נענש כלל, דמאי אית ליה למעבד.

7. מהר"ל חדושי אגדות על בבא קמא דף צג/א

אל תהא קללת הדיוט קלה בעיניך וכו'. פי' אל יאמר האדם כי קללת הדיוט אינה בא, שאין ההדיוט זוכה לדבר זה שעל ידו תבא הקללה, אל יאמר כך כי כל הנמצאים יש להם חלק בו יתברך, אף ההדיוט, וכח הקללה הוא גדול מאוד, ולפיכך יכול שתבא על ידו הקללה. וכן הברכה היא מן השם יתברך אשר כל הנבראים יש להם חלק בו יתברך, ולפיכך ג"כ על ידי ההדיוט באה הברכה, כי כח הברכה גדול מאוד. ויש לך לדעת כי הקללה היא העדר וכן הברכה שהיא תוספת דבר זה שייך ביותר שיבא על ידי ההדיוט, לפי שההדיוט קרוב אל ההעדר, וכן תוספת שייך ביותר אל ההדיוט, כי ההדיוט הוא תוספת בעצמו, ולכך אמר (ולכך אמר) אל תהא קללת הדיוט קלה בעיניך וכן אל תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך לפי שהדבר שהוא קרוב אל אחד קרוב להביא אותו, ודבר זה מבואר:

8. שערים מצויינים בהלכה

אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך. כתב בתשו' המיוחסות להרמב"ן (סי' רפז) דיש סגולות או דברים נעלמים לא נתבאר לנו עתה סבתם, והוא שאמרו [מר"ק יח.] ברית כרותה לשפתים, וכן אמרו [כתובות סב:] הואי כשגגה היוצאת מלפני השליט, ונח נפשיה דיהודה, ואמרו [ברכות יט.] אל יפתח אדם פיו לשטן, וזו היא המניעה בקללה וההפך בברכה, ואמרו אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך, ואם נמשך בזה אחר הטבע, מה תזיק הקללה ומה תועיל הברכה, יקללו המה וה' יברך.

9. נחלת משה

דף צ"ג ע"א: שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים צוריה וכו'. בקשה המכרש"א דמח' הלשון משמע שהוא קלל את שרה ולא נתקיים הקללה זה חלל צורעה וחלל אבימלך אמר לה יחי רצון שיכו לך בני כסויי עינים וא"כ מתחילה כיתם הקללה על צנה ע"ש. ולפי גירסת הכ"ח אתי שפיר דכוא גורם שאבימלך אמר "יחי רצון שיכא לך כסות עינים ונתקיים צורעה" דהיינו שהוא קילל אותה שיכא לה עינים מכוסות ולא נתקיים הקללה זה חלל צורעה.

10. בן יהודע על בבא קמא דף צג/א

שם שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בזרעה. קשא אבימלך לא קלל את שרה, אלא קלל את זרעה, שאמר יהיו לך בני כהויי עינים. ונראה לתרץ בס"ד, כי הוא קלל אותה ואת זרעה בדבריו, שלא אמר יהיו בניך כהויי עינים, דמשמע אחר שתולידם ואחר פטירתה יסתמו עיניהם, אלא אמר לה יהיו לך, נתכוון לקלל שיהיו סומין מן בטן אמם, בעודם בבטנה, ובדאי קללה זו נוגעת לה גם כן, כי אחר שתוליד בן יחיד בזקנותה ותראהו סומא יצא מבטנה, צר לה מאד וקשה עליה צרה זו של הבן ודומה לה כאלו היא נסמת, ונמצא כי הוא נתכוון בקללה זו לעשות הרעה לה ולבניה, ולא נתקיימה קללתו על פי כוונתו, כי היא הולידה בן פקח ולא כהו עיניו בחייה, כי אם בעת זקנתו אחר פטירתה בכמה שנים:

11. ביאור אגדות חז"ל

מדוע כהו עיניו של יצחק אבינו

א"ר יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בזרעה... דכתיב "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות".

(צ"ג א')

שאל רבי את ר' יהושע בן קרחה במה הארכת ימים א"ל קצת בחיי א"ל רבי תורה היא וללמוד אני צריך א"ל מימי לא נסתכלתי בדמות רשע דאמר ר' יוחנן אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע שנאמר "לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך". ר"א אמר עיניו כחות שנאמר "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות" משום דאסתכל בעשיו הרשע. והא גרמא ליה והאמר רבי יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בזרעה שנאמר "הנה הוא לך כסות עינים" אל תקרי כסות אלא כסיית עינים. הא והא גרמא ליה.

(מגילה כ"ח)

★ ★

"ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו" דבר אחר מראות מכח אותה ראייה שבשעה שעקד אברהם אבינו את בנו על גבי המזבח בכו מלאכי השרת הדא הוא דכתיב "הן אראלים צעקו חוצה" וגוי (ישעיה ל"ג ז') ונשרו דמעות מעיניהם לתוך עיניו והיו רשומות בתוך עיניו וכיון שהזקין כהו עיניו הדא הוא דכתיב "ויהי כי זקן יצחק" וגוי.

(ב"ר ס"ה י')

★ ★

"ותכהין עיניו מראות" אמר ר' אלעזר בן עזריה מראות ברע מראות ברעתו של רשע אמר הקדוש ברוך הוא יהיה יצחק יוצא לשוק ויהון בריתא אמרין דין אבוא דההוא רשיעא, אלא הריני מכחה את עיניו והוא יושב בתוך ביתו.

(ב"ר ס"ה י')

★ ★

אמר ר' יהודה בר סימון... יצחק תבע יסורין אמר לפניו רבון כל העולמים אדם מת בלא יסורין מדת הדין מתוחה כנגדו מתוך שאתה מביא עליו יסורין אין מדת הדין מתוחה כנגדו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך דבר טוב תבעת

וממך אני מתחיל, מתחלת הספר ועד כאן אין כתיב יסורין וכיון שעמד יצחק נתן לו יסורין "ויהי כי זקן יצחק ותכהין".

(ב"ר ס"ה ט')

★ ★

רבי חנינא בר פפא פתח "רבות עשית אתה ה' אלוקי נפלאותך" וגוי (תהלים מ' ו') אמר ר' חנינא כל פעולות ומחשבות שפעלת אלינו בשבילנו, למה כהו עיניו של יצחק כדי שיבוא יעקב ויטול את הברכות "ויהי כי זקן יצחק".

(ב"ר ס"ה ח')

★ ★

ויהי כי זקן יצחק ר' יצחק פתח "מצדיקי רשע עקב שוחד" (ישעיה ה' כ"ג) כל מי שנטול שוחד ומצדיק את הרשע בעקב, "וצדקת צדיקים יסורו ממנו" וצדקת צדיקים זה משה יסורו ממנו זה יצחק על ידי שהצדיק את הרשע כהו עיניו "ויהי כי זקן יצחק" וגוי.

(ב"ר ס"ה ח')

★ ★

דבר אחר "מראות" מכח אותה הראייה שבשעה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח תלה עיניו במרום והביט בשכינה מושלים אותו משל למה הדבר דומה למלך שהיה מטייל בפתח פלטין שלו ותלה עיניו וראה בנו של אוהבו מצוי עליו בעד החלון אמר אם הורגו אני עכשיו מכריע אני את אוהבי אלא גוזרני שישתמו חלונותיו כך בשעה שהעקיד אברהם אבינו את בנו על גבי המזבח תלה עיניו והביט בשכינה אמר הקדוש ברוך הוא אם הורגו אני עכשיו אני מכריע את אברהם אוהבי אלא גוזר אני שיכהו עיניו וכיון שהזקין כהו עיניו "ויהי כי זקן יצחק" וגוי.

(ב"ר ס"ה י')

★ ★

למה כהו עיניו של יצחק... מפני הכעס שהיה מכעיסו לפי שהשכינה היתה שרויה בביתו של יצחק עמד עשו ונטל מבנות כנען והיו נשיו מעשנות ומקטרות לעבודה זרה שלהם ונסתלקה הימנו שכינה מיצחק והיה רואה יצחק ומיצר אמר הקב"ה הריני מכחה את עיניו שלא יראה ויוסף צער לפיכך ותכהין עיניו.

(תנחומא תולדות ג')

12. בן יהוידע על בבא קמא דף צג/א

ברם קשא איך אומר נתקיימה קללת אבימלך, והלא ארז"ל דכהו עיניו בשביל שהציץ בשכינה בשעת העקידה. ונ"ל בס"ד, דמשום הכי היה מספיק שיחלש ראות עיניו, שלא יוכל לראות דברים קטנים וצורות אותיות, אבל יוכל לראות גוף אדם, ויוכל לילך, אך מחמת קללת אבימלך נסתמא לגמרי:

13. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף צג/א

לפי שאין אדם מוחל על ראשי איברים. שאע"פ שאמר לו על מנת לפטור מתוך צערו או כעסו אומר כן ולא בגמר דעת:

14. נחלת משה

לפי שאין אדם מוחל על ראשי אצרים וכו' ואע"פ שאמר לו ע"מ לפטור מתוך לערו או כעסו אומר בן ולא בגמר דעת בן כתב הרשב"א חבל הסומ"ע דסי' תכ"א ס"ק כ"א כתב דאמרין שהוא סבור שחזירו לא יקטעו ויסמאכו אע"ג דאמר ליה ע"מ לפטור ע"ש, והלכנו כתב דהוי כמחילת בטעות שסבור דיוכל לסבול ואינו יכול ע"ש.

15. שערים מצויינים בהלכה

כתב בשו"ת חות יאיר (סי' קסג) דכל הסוגיא מיירי לענין חיוב ופטור דתשלומין, ומ"מ עובר בזה, ולא מהני רשות חבירו. וכ"כ בשו"ע הרב (נזקי גוף ונפש ס"ד) דאסור להכות חבירו אפילו נותן לו רשות, כי אין לאדם רשות על גופו כלל להכותו, וכו'. וכ"כ בחזו"א (חור"מ סי' יט-ה) דעובר בלא יוסיף. ועי' ברדב"ז (סנהדרין סופי"ח) דאין מלקין למי שבא לב"ד ואומר הלקוני, שאין נפשו של אדם קנינו, אלא קנין הקב"ה וכו'. אבל עי' במנ"ח (מצוה מח) דהסברא נותנת שאינו עובר כלל, ובהגה' שם ציין דכ"כ הרלב"ח (קונטרס הסמיכה קא. ד"ה עוד) דנראה שהוא מותר ועי'

הכני ופצעני ע"מ לפטור פטור. הקשה במגילת ספר (עשין מח) הא חובל בחבירו אסור מדין תורה ועובר בלאו, וא"כ יהא תנאו בטל דהר"ל מתנה על מה שכתוב בתורה, בדבר שאינו של ממון, שהרי זה צער הגוף, ותירץ כיון שזה הצער עובר ומעלה ארוכה ואינו תמידי כמו חתיכת ראשי אברים, והרי הוא כנזקי ממון ותנאו קיים. וכ"כ בים התלמוד דזה סברת רבא שאינו מוחל על ראשי אברים, היינו שאין מחילתו מועלת כלל, דהוי מתנה עמש"כ בתורה.

16. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף צג עמוד א

שיטת המנ"ח [מצוה מח - ג] שאם נתן רשות להכותו ליכא לאו ואינו לוקה.

הגידו"ש [ד"ה האומר] מקשה כיון שהרמב"ם [חובל ה - א] סובר שיש לאו בחובל בעצמו, כ"ש שהחובל בחבירו ברשות עובר בלאו.

מיהו מהתוס' [לעיל צא: ד"ה החובל ע"ש אות א] מבואר שליכא לאו בחובל בעצמו.

17. שערים מצויינים בהלכה

משום פגם משפחה. פירוש שהמשפחה שלו אינם מוחלים על פגם שלהם, שנפגמים במה שהוא חסר אבר. וכתב בחי' הראב"ד, משום פגם משפחה לא כל הימנו שימחול, א"נ כיון דיש פגם משפחה לעולם אינו מוחל אע"פ שאומר על מנת. ועי'

18. נחלת משה

משום פגם משפחה וכו'. פי' דלכן חנן סהדי שאינו מוחל בסמא
את עיני ובקטע את ידו מפני ששום אדם אינו רואה
לפגום במשפחתו. ואפשר לומר צ' פירושים למח יד כאן פגם
משפחה, אפשר לומר דהבזיון הוא שאחד יאמר לשני האיש
הזה שאין לו יד שהוא ממשפחה פלונית ופלונית קטע לו ידו
מאלו העוב. ואפשר לומר דהבזיון הוא שלאחד מצני המשפחה
יחסר לו יד. ואכל עכ"פ לפי צ' הפירושים הללו י"ל דדוקא
באבר הגלוי הוי פגם משפחה אבל באבר מכוסה כגון שן אין
פגם משפחה וכו' כמו האומר הכני פלעני דאדם מוחל. ונמצא
דיכ' מחלוקת לדינא בין ר' ששת ור' אושעיא לצין רבא דלפי
רבא אין אדם מוחל על שום ראשי אצרים אפי' כשהוא מכוסה
ולפי ר' ששת ור' אושעיא אם הוא אבר מכוסה אדם מוחל.

19. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף צג/א

לא קשיא הא דאתא לידיה והא דלא אתא לידיה. כלומר אמרו לו על מנת לקרוע והוא קרע בעודה מונחת בקרקע
קודם שנטלה פטור, אבל אם קרעה לאחר שנטלה בידו כבר נעשה עליו שומר ונתחייב בשמירתה ואם קרעה
חייב. ואתקיף עליה רבה לשמור דאתא לידיה משמע. דהא כתיב כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור,
דאלמא אע"פ שיש בו נתינה קאמר:

20. שערים מצויינים בהלכה

שתשלם לי. ועי' בקצוה"ח (סי' רמו) דכשאמר
לו קרע כסותי אין הפטור מחמת מחילה,
אלא כיון שנותן לו רשות לקרוע אין לו דין
מזיק כלל, אבל כשנותן לו בתורת שמירה,
הרי הוא כבר נתחייב לשמור ואם רוצה
לפטור צריך מחילה, ולכן צריך שיאמר לו
בפירוש ע"מ לפטור ופטור.

21. שערים מצויינים בהלכה

עניי דפומבדיתא מיקץ קייץ להו וכו'. כתב
במ"מ (שאלה פ"ה ה"א) בדעת הרמב"ם,
דבעינן תרתי שיהיו אנשים ידועים ויהיה חלק
כל אחד ידוע, וזהו שכתב הרמב"ם אבל אם
היו לעניים אלו והרי הוא קצוץ להן, וכן
פרש"י וכו'. ובכסף משנה מפרש דבריו,

22. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף צג עמוד א

יג] לשמור ולא לחלק לעניים - הב"י [יו"ד סו"ס קס] מביא תשובת הרשב"א שמתיר לגבאי לתת ממון
עניים בהלואה בריבית, כיון שאין לכסף בעלים ידועים, ואין למי שיהיה איסור ריבית. בתשובת הרא"ש

[כלל יג - ח] מביא דהמהר"ם מרוטנבורג אוסר משום דעניים הם בעלי הממון וקרינן ביה רעהו. המהר"ם מביא ראיה מהגמ' כאן שאיצטריך למעט מקרא ולא לחלק לעניים, ואם אין לממון בעלים פשיטא שפטור למי יתחייב, אלא ראיה שהיו ממון עניים וקמ"ל קרא שפטור וא"צ להשיב לקופת העניים.
והנה גם ר' שמשון הנ"ל [אות יב] מקשה למה איצטריך קרא, ותירץ דאיצטריך להיכא שהגבאי הפקיד ע"מ להשיב לגבאי, ולפי המהר"ם איצטריך קרא לפטור השומר להשיב לקופת העניים.
הקה"י [נדרים סימן ד] מבאר שהרשב"א ומהר"ם פליגי ביסוד גדר צדקה לעניים, הרשב"א סובר שאין הצדקה נעשה ממון העניים אלא הוי בגדר הפקר לעניים, ולכן אין מי שיעבור באיסור ריבית, והרא"ש ס"ל שנעשה כבר ממון עניים ממש, ולכן יש איסור ריבית.

=====

23. רא"ש על בבא קמא פרק תשיעי - סימן א

הגזול עצים ועשאן כלים. צמר ועשאן בגדים משלם כשעת הגזילה. **ומוקי לה רב אשי בגמרא בשינוי שאינו חוזר.** עצים ועשאן כלים בבוכני דהיינו שיפן. צמר ועשאן בגדים בנמטי ומדתני במתני' עצים ועשאן כלים שמעי' דשיפוי לא מקרי שינוי אם לא שנקרא שם כלי עליה כל דהוא. או ששמו משתנה באותו שיפוי כמו כשורי ועבדינהו קצצתא (לקמן דף צו.) אבל שיפוי בעלמא שאין שמן משתנה בשיפוי זה לא חשיב שינוי. וכן לקמן [שם] עבדינהו גובאי או דיקלא וקטלי' לא הוי שינוי. ואבנים וסתתן נמי שמן משתנה ונקראים אבנים מסותתות הראויות לבנין. **אבל שינוי החוזר סבירא ליה לרב אשי אינו קונה אף מדרבנן. וכן הלכתא.** וכן סבר רב פפא לקמן (שם ע"ב) גבי גזל עפרא ועבדינהו ליבני גזל נסכא ועבדינהו זוזי. וכן פסק שמואל הלכה כר"ש בן אלעזר ומוקי רבא בכחש שחוזר:

24. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף צג עמוד ב

א] גזל פרה מעוברת וילדה רחל טעונה וגזזה משלם דמי פרה העומדת לילד וכו' - א.
• **פירש"י והעודף ששוה עכשיו הולד והגיזה יותר שלו הוא דקננהו בשינוי. ומדייקים הנ"י והפנ"י מלשון רש"י דרך הולד נקנה בשינוי, אבל עצם הפרה חייב הגזלן להחזיר דלא השתנה מזמן הגזילה וכן דעת הרמב"ן במלחמות. [וכן מוכח מרש"י צה. ד"ה גזילה לפי ר' יהודה שמת' כוותיה].**
• **אבל דעת בעל המאור והרא"ש דגם הפרה נקנית בשינוי, דבזמן הגזילה היתה פרה מעוברת ולאחר שילדה איכא שינוי בגוף הפרה.**
הנ"י בשם הרא"ה והמלחמות [ד"ה אמר] הקשו על בעה"מ אטו אם גזל בהמה מלאה והטילה גללים יהיה הדני שקנאה, ובעה"מ יחלק דשם אינו שינוי גדול אבל לידה הוי שינוי גדול.

25. רא"ש על בבא קמא פרק תשיעי - סימן ג

וגם נראה אע"ג דקאמר דמי פרה העומדת לילד ודמי רחל טעונה עומדת ליגזז דמשמע דשמין הפרה כמה היתה שוה רגע אחד קודם ללידתה והרחל סמוך לגיזתה. והכי הוה מסתבר שהרי גזלה מעוברת וטעונה ואין כאן שינוי אלא הלידה והגיזה ועד שעת השינוי היו ברשות הנגזל וברשות הנגזל השביחו. ודמיה להא דאמר רבה (לעיל דף סה.) האי מאן דגזל חביתא דחמרא מחבריה מעיקרא שויה זוזא ולבסוף שויה ארבע תברה או שתייה משלם ד' משום דברשות הנגזל אייקר. **מיהו אינו משלם אלא כמו שהיו שוין בשעת הגזילה דכל היכא דקנה גוף הגזילה בשינוי ואינו מחייב לשלם אלא דמים חזרה השומא לשעת הגזילה.** והכי כ"ל בסיפא זה הכלל כל הגזלנים משלמין כשעת הגזילה דקאי אכולהו בבי דמתניתין. דכולהו שוין לענין זה שתהא שומא כשעת הגזילה.

26. נ"מוקי יוסף מסכת בבא קמא דף לג עמוד א

דמי פרה. כתב הרא"ש בשם רבו ז"ל [בספר האשר"י לפנינו כתוב שאין צריך לשלם אלא דמי פרה דמעיקרא גופא מליא והשתא גופא סריקא הוי שינוי] דלא דוקא דמיה ולומר שגוף הפרה קנוי לו בשינוי דלידה וגיזה לאו שינוי הוא בגוף הפרה דמעיקרא גופא מליא והשתא גופא ריקא ולא הוי שינוי בגוף הבהמה כמו דלא הוי שינוי

אם הטילה גללים והשינוי דוקא לגבי צמר וולד הוא ולפיכך ישלם מה שהיה שוה הצמר והולד אז ואף על פי שהר"ז ז"ל כתב דהוי שינוי נמי בגוף הבהמה אין נראין להם דבריו וגם רש"י ז"ל הכי פירשה דדוקא הולד והגיזה קני בשינוי ומשלם מה שהיו דמיהם והעודף ששוה עכשיו יותר הוא שלו:

27. רשימות שעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף צג עמוד ב

ונראה בבירור שיטת הרא"ש, דהנה עיין בגמ' לקמן (צג ב - צד ב) דלמ"ד שינוי קונה אתנן זונה לאחר שינוי מותר בהקרבה. וכמו"כ איתא שם שאם שינוי קונה ראשית הגז שנשתנה פטור ממצות נתינה לכהן. ובדומה לכך בנוגע לפאה שהשתנה, שאם סוברים שינוי קונה חל פטור מהמצוה. וצ"ע לכאורה שהרי ליכא בכל המקרים האלה חלות דין של קנין כלל. **ומוכח שהדין של שינוי מהווה דין שחל בכל התורה כולה ולא רק בקנינים בלבד**. ובכן נראה שיסוד הדין השינוי הוא שהחפץ שנשתנה נחשב לחפץ אחר ממה שהיה מקודם ומהווה חפץ חדש. ונ"מ לכל התורה כולה, שאם חל שינוי, מופקע פסול חפצא בכהת"כ כי נולד חפץ חדש שאינו החפץ הראשון שהיה פסול. ומשום כך אתנן זונה שנשתנה כשר להקרבה. וכמו"כ ראשית הגז ופאה שנשתנו נפטרים מחובת מצוותם, שכן החפצא של מצוה שנתחייב בראשונה נשתנה ובכך נעלם הוא מהעולם. ולפי"ז דין שינוי נוגע גם לגנב וגזלן שנתחייבו משעת הגזילה במצות השבה, והוא משום שאם שינוי יוצר חפצא חדש א"א לקיים איתו את מצות השבת הגזילה, שהרי אחרי השינוי אין החפצא אותו חפצא שגזל ופנים חדשות באו לכאן ולפיכך אינו ראוי להשבה. ומאחר שאין כאן מצות השבה, ממילא קונה הגזלן את השברים עם קנין הגזילה שלו שחל משעת מעשה הגזילה. ולפיכך סובר הרא"ש שכל מה שהשביח החפץ משעת גזילה ואילך הריהו של הגזלן.

a. תוספות מסכת בבא קמא דף סה עמוד ב ד"ה הא מני

הא מני בית שמאי היא - האי שנויא ליתא לרבא דאית ליה בריש הגזול קמא (לקמן דף צד). דוקא לגבוה אסרי ב"ש משום דאמאיס וא"ת היכי מדמה ליה דמה ענין אתנן אצל שינוי וי"ל דקסבר דאי שינוי קונה א"כ ראוי הוא להתיר שינוי באתנן דחשיב כאחר ואין זה אותו שבא לידה בתורת אתנן וממאיס נמי לא מאיס.

b. תוספות רי"ד על בבא קמא דף סה/ב

הא מני בית שמאי היא דאמרי שינוי במקומו עומד. קשיא לי ולר' אילעא דאמר טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור הוי שינוי, אילו נתן לה טלה ועגל באתננה ונעשה איל ושור כשרין הן למזבח לבית הלל, בתמיה, והרי כיון שנפסלו בעודן כבש ועגל שוב אין להן תקנה, אלמא אין דין המזבח ודיון הגזילה שוין. דאע"ג דלגבי מזבח שינוי במקומו עומד, לענין גזילה הוי שינוי, והם הכי נמי לבית שמאי, והיכי ילפי' גזילה ממזבח. תשובה. **בוודאי בשינוי הבא מאיליו אין דינו שוין. אבל בשינוי מעשה דהוא שינוי חשוב, כי היכי דחשוב לענין גזילה חשוב נמי לענין מזבח, ולא דמי שינוי הבא מאיליו לשינוי הבא בידים:**

c. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף סה עמוד ב

רד"ה נעשה שינוי בידו וקנאו - בשינוי להא מילתא דאם טבח ומכר שלו הוא טובח וכו' ופטור מד' וה' - כוונת רש"י דאינו קונה בשינוי ממש להיות שלו [כיון שהוי שינוי ממילא], ורק קונה לענין שפטור מד' וה' כיון ששלו הוא טובח ושלו הוא מוכר. ...
הפנ"י מקשה על רש"י מה ראה לפרש כן, ולמה לא פירש שקנה לגמרי בשינוי וגם הקרן משלם כעין שגב. ולא דמי לתברה או שתייה שלא קנאו בשינוי ולכן משלם ד' כדהשתא. וכן משמע מהגמ' [להלן צו ב] דאמרין כל הגולנים משלמין כשעת הגזילה לאתווי הא דרבי אילעא משמע שקונה הבהמה בשינוי ואינו מחזיר הבהמה אלא משלם קרן כעין שגול. והנה גם בגמ' להלן [צו ב] רש"י מפרש שגב טלה ונעשה איל נעשה שינוי בידו, לכך דאם טבח או מכר שלו הוא טובח ושלו הוא מוכר, וגם שם תמה הפנ"י למה הוצרך לפרש כן. וגם מקשה דהתם מיירי בגולנים, ובגולן ליכא ד' וה' וא"כ ע"כ הכוונה לענין שקונה ממש.
ועצם דברי רש"י מבארים האחרונים [הפנ"י כאן וקה"ח [סימן שנד - ג] ומרומי שדה וחי' ר' אריה לייב סימן פ] **שרש"י סובר בסברא ששינוי דממילא אינו קונה.** וכן נראה מדברי רש"י [סו. ד"ה שינוי] שכתב שינוי קונה היכא דשני ליה בידים. ומקשה הקה"ח מהמשנה [להלן צו ב] דתנן גזל בהמה והזקינה משלם כשעת הגזילה משום שקנה בשינוי ושם הוי שינוי דממילא. והנה הגר"ח [הובא להלן] מקשה מהמשנה שם על דברי ר' חנינא, וצ"ב למה הקה"ח מקשה על רש"י [אליבא דר' אילעא].
הגר"ח מתרץ דאף היכא שהשינוי הוא שינוי קטן ולכן אינו קנה בשינוי מ"מ כיון שאינו כעין שגזל אינו יכול לומר הרי שלך לפניך.

d. קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא קמא דף ס"ו א

(יד) דף ס"ו. בהא דילפינן דשינוי קונה מקרא דאשר גזל, לכאורה קשה, דמקרא לא ידעינן אלא דאינו חייב להחזיר לאחר שנשתנה, וגם אינו יכול לומר הרי שלך לפניך, אבל אכתי מנא ידעינן דנקנה להגזלן ע"י שינוי, וע"ל דהא בהא תליא, דכיון דפקע דין השבה ממילא הוא קנוי להגזלן מגזילה הראשונה, ...

(טז) והנה מכל המבואר מוכרח, דיש להגזלן כח למכור ולהוריש ולהקדיש באמירתו, אמנם צריך ביאור, כיון דיאוש כדי לא קני, מה כחו של הגזלן להקנות, ובירורן של דברים לפי הג"ל דמיד בשעת הגזילה נקנית לו לאחר שיהא נפקע חיוב השבה, והזכות הזה שיש לו בהגזילה יכול למכור ולהוריש, ומאחר דשינוי רשות מפקיע חיוב השבה כמו שינוי מעשה, ממילא חל הקנאתו דלענין זה הוא בעלים משעת הגזילה, וע"כ צריך לדעת הגזלן והקנאתו, ומ"ש הראשונים הטעם, משום דבהיתירא אתי לידיה דלוקח, היינו כדי שלא תהא מניעה מצד הגזלן דעדיין היא שלו, ולא סגי בהקנאת הגזלן לחודיא, כמו דלא מהני במוכר קודם יאוש, ואין אומרים כיון דע"י השנוי רשות יהא נפקע חיוב השבה, תועיל ההקנאה מצד הגזלן גרידא, אלא כיון דעכשיו עדיין הוא של הגזלן הוא מעכב לחלות המכירה, ומ"ש אמר יאוש מקודם יאוש אי יאוש כדי לא קני ולזה כתבו הטעם, דמצד הגזלן ליכא עיכובא לאחר יאוש, ומ"מ בהא לחודא לא סגי, דאכתי העיכוב מצד הגזלן, דגם הוא בעלים על החפץ, וע"כ א"א ללוקח לקנות שלא מדעת הגזלן:

(יח) היוצא מכל המבואר, דהגזילה קנויה לאלתר להגזלן, על הזמן שלאחר הפקעת חיוב השבה מהחפץ, כגון ע"י שינוי מעשה או שינוי רשות, והנגזל הוא בעלים כל זמן שלא נפקע חיוב השבה, וע"כ אי לאו קרא דוגונב מבית האיש, היה הגנב ושני צריך לשלם כפל לשניהם, להנגזל והגזלן:

e. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף סו עמוד א

ח] אמר רבה שינוי קונה כתיבא ותנינא כתיבא והשיב את הגזילה אשר גזל וכו' אם כעין שגזל יחזיר ואם לאו דמים בעלמא בעי שלומי - הקובץ שיעורים [אות יד] מקשה מנא ליה דגזלן קונה הגזילה, דמקרא לא ידעינן אלא שאינו חייב להחזיר החפץ אחר שנשתנה, ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך, אבל מנ"ל שנקנה לגזלן אחר השינוי. [ולפי הגרנ"ט [הנ"ל אות ז] ניהא, דכיון שחייב לשלם ע"כ דקונה החפץ דאל"כ נמצא גזלן משלם כפל].
הקו"ש מתרץ דהא בהא תליא, דכיון שפקע חיוב השבה ממילא הוא קנוי לגזלן מחמת הגזילה הראשונה, דכל גזלן קונה בגזילה קניני גזילה דאוקמיה רחמנא ברשותיה כדי שיתחייב באונסין, אלא שחיוב השבה מונע ממנו לקנות, והיכא דנפקע חיוב השבה מחמת שינוי או יאוש ממילא הוא קונה.
יסוד זה כתבוהו הרבה אחרונים, דהיינו דהיכא שפקע חיוב השבה ממילא הוא קנוי לגזלן מחמת שהגזלן קונה בגזילה קניני גזילה, אלא שחיוב השבה מונע ממנו לקנות, והיכא דנפקע חיוב השבה ממילא קונה.

❖ העונג יום טוב / סימן כט הובא להלן צה. אות ו/ ביאר עפ"י מש"כ הרא"ש ששבת שנעשה לפני השינוי הוי של גזלן, ומבאר העיו"ט דגזלן כשקונה בשינוי קונה למפרע מזמן הגזילה דהיינו מזמן שקנה בו קניני גזילה.

❖ הקה"י [קידו' סימן כא] מבאר עפ"י דברי רש"י [קידו' נב א] שכתב שאם נגזל מוחל הגזלן קונה הגזילה. ולכאורה קשה דחפץ שנמצא בעין לא מהני ביה מחילה אלא צריך לעשות בו הקנאה, אלא שאני גזילה שמהני מחילה על החיוב השבה, וממילא זוכה בו הגזלן מכח קניני הגזילה שיש לו בו.

f. חדושי הגרנ"ט מסכת בבא קמא סימן קלב

בענין שינוי קונה [סו, א] ... ומכ"ז נראה דחיוב דמים חל מיד בשעת גזילה, אלא שיש תנאי שאם הגזילה לא תשתנה צריך להחזיר את הגזילה עצמה, אבל אם נשתנית משלם דמים, ולפי"ז גם קנין הגזילה חל מיד בשעת גזילה על תנאי, דהא נתבאר דמפי השמועה למדו שמשלם דמים, ומזה למדנו ששינוי קונה וא"כ אין השינוי גורם לתשלום הדמים שהרי נתבאר דחיוב דמים חל מיד וא"כ הכ"נ דהקנין חל מיד, אלא שיש בזה תנאי שצריך שתשתנה הגזילה, אבל אחר שנשתנית מתברר שמיד בשעת גזילה קנה הגזלן, נמצא לפי"ז דגם מצות השבה אינה חלה אלא מספק, דשמא ישתנה החפץ ויתברר שמיד בשעה ראשונה נתחייב דמים, אכן זה דחוק.

ונראה בזה, דבאמת מצוות השבה מדין ודאי היא, דאף שביד הגזול לשנות הגזילה וממילא חייב רק דמים, מ"מ יש עליו מצות השבה הכוללת בתוכה שיזוהר לא לשנות החפץ ולגרום חיוב דמים, אלא יקפיד שישאר החפץ כפי שהוא וישיבו כך לבעליו, ונמצא שאם שינה את החפץ בידיים ביטל בכך מצות השבה.

28. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף צג עמוד ב

ז] לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור - א. יש לחקור בהא דפטור מראשית הגז אם עשה שינוי, האם לאחר ההפרשה הוי ממון הכהנים ולכן איכא גזל הכהנים וקונה בשינוי כמו בגזילה או שדומה לשינוי באתנן שהתוס' [לעיל סה: ד"ה הא] מבארים שמהני שינוי באתנן משום שחשיב כדבר אחר ואין זה אותו חפץ שקבלה אתנן, ה"נ אין זה אותו צמר שהתחייב בראשית הגז. וכך לומד הגר"ן [הל' גזילה]. ולפי צד זה אפשר לומר שאין דין שינוי של גזילה משום שכל זמן שלא בא ליד הכהן אינו ממון כהנים. וכ"כ הקו"ש [אות כ] בשיטת תוס' דאין נעשה ממון כהן ע"י הפרשה, [ועיין אפיק"ח"א סימן מב].

ונ"מ בחקירה זו אם בעינן דוקא שבזמן שצובע הצמר מתכוון לגזול הכהן ולכן קונה בשנוי או אף אם אינו מתכוון לגזול פטור, דכיון שהצמר השתנה נפטר מראשית הגז. הרא"ש [חולין קלה. סימן ב] כתב כיון שנתכוון לגזול מן הכהן ושינהו קנאו בשינוי, משמע שצריך כוונה לגזול.

לשון רש"י פטור דקנייה בשינוי, משמע שהוי גזל שנקנה בשינוי. אלא דקשה מהמשך לשון רש"י דדמים לא משלם כיון דלאו גזל גמור הוא כיון דלא מטי לידיה דכהן וקשה דאם לא נקרא ממון כהן איך קנאו בשינוי, ולכן צ"ל שאין כוונת רש"י שקנאו ממש בקנין שינוי אלא הוי לשון מושאל ששינוי מהני שהוי חפץ אחר כמו שנתבאר להלן [אות ח']. התור"ד כתב שה"ה בכל מתנות כהונה או מתנות עניים שאם עשה שינוי קנאם ופטור ליתנם.

29. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף צג עמוד ב

יא] אמר אביי לא קשיא הא רבנן אליבא דר"ש הא ר"ש בן יהודה אליבא דר"ש - יוצא שלפי אביי יש ג' שיטות: א. לרבנן צבע הוי שינוי ליבון אינו שינוי. ב. לר"ש אליבא דרבנן, בין צביעה ובין ליבון הוי שינוי. ג. לר"ש אליבא דר"ש בן יהודה, בין צביעה ובין ליבון אינו שינוי.

ולפי רבא יש ב' שיטות: א. לפי ר"ש ליבון הוי שינוי, צביעה בצבע שאפשר להעבירו אינו שינוי בקלא אילן הוי שינוי. ב. לפי רבנן ליבון אינו שינוי, צביעה אף שאפשר להעבירו הוי שינוי.

ויוצא לפי רבא שנחלקו ר"ש ורבנן אם צבע שאפשר להעבירו הוי שינוי, ולכאורה נחלקו אם שינוי החוזר לברייתו הוי שינוי.

30. רשימות שעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף צג עמוד ב

שם. גמ'. דשינוי דהדר לברייתא הוא. ישנן שלש שיטות בדין שינוי החוזר לברייתו:

א) רבה (עיין בתוס' ד"ה הגוזל) סובר שקונה מדאורייתא;

ב) לאביי קונה מדרבנן;

ג) ולרב אשי אינו קונה כלל.

ויתכן דתלוי בחקירה הנ"ל האם שינוי הוי קנין בעצמו או הפקעת חובת השבה והגזול קונה משום הקנין שיש לו משעת הגזילה.

- אם שינוי בעצמו מהווה מעשה קנין אז גם שינוי כל שהוא מועיל ואף שינוי החוזר לברייתו.
- מאידך אם השינוי מפקיע את מצות השבה אז השינוי צ"ל שינוי גמור המהפך את החפצא לחפצא אחר לגמרי ואז פקעה מצות השבה.

כתב הרמז"ס צפ"צ מהלכות גזילה הלכה טו. גזל כלי ושצור,
אין שמין לו הפחת, אלא משלם דמיו והכלי השצור
של גזלן, ואם ראו הצעלים ליעול הכלי השצור, נוטלין, ומשלם
הפחת עכ"ל.

והקשה המ"מ, אמאי פסק דאם ראו הצעלים ליעול השצור,
נוטלין אפילו צע"כ של גזלן, והא קמי ליה הגזלן
בשינוי מטעה, ע"י השצור.

ומתירץ האור שמח, דהכא איירי שהגזלן אינו רוצה לקנות
בשינוי, ולכן לא קנה, וכמו דאמרינן גבי יאוש צצ"ק

ובגידולי שמואל מתירץ את הרמז"ס, דהנה איתא צדק ב.
דכל העשרים וארבע אצות מוקין לומדים אהדדי,
מגזירה שוב דתחת נתינה ישלם כסף, וצמזיק הדין הוא
שהשצרים שייכים לניזק, והמזיק משלם הפחת, וגזלן שהוא
אחד מכ"ד אצות מוקין, לריכים ללמוד ממזיק שהשצרים
שייכים לגזל. אבל כיון דכתיב והשיב את הגזילה אשר גזל
שמה לומדים שהשצרים שייכים לגזלן דקניא בשינוי א"כ
חרי קראי סתרי אהדדי, לכן סוצר הרמז"ס שהצריכה ציד
הנגזל, רצה לוקח השצרים והגזלן משלם לו הפחת כמו צמזיק,
ואם הנגזל אינו רוצה לקבל השצרים, לריך הגזלן לשלם דמי
כל הכלי, כדילפינן מאשר גזל ע"ש.

וזה התירוץ קשה מאד, דהלא כתבו החוס' צדק ו: ד"ה שור
וכו' דהג"ש דתחת נתינה, לא נחקבלה אלא לענין תשלומי
מיטב, דאי לכל מילי ליפעריו כולוהו מעמון, וצרשות הרבים

והנה הקוצץ שיעורים צדק סו: (אות כ"ו) חולק על האור
שמח וכתב בשינוי קונה אפי' צע"כ דמתחלת הגזילה
נעשית מיד שלו על הזמן שלאחר הפקעת חיוב השצב וע"ש
באות י"ד שהקשה איך יקנה אחרי שנשתנית ע"י המשיכה
הראשונה והלא אפי' צמוכר מדעת ואומר ללוקח משוך פרה
זו ולא תקנה אלא לאחר ל' יום לא קנה אלא אם כן
קיימו בחיורו ומאי עדיפותא לקנות בגזילה לאחר זמן
הכי דמונחת צרכ"ל יותר ממקח צדעת צעלים ותירץ
דהתם חלות הקנין הוא לאחר זמן ולכן לא מהני משום
דכלתה קנינו אבל בגזילה חלות הקנין הוא לאחר אלא דחיוב
השצב הוא דבר המפקיע קנינו בכל רגע וכיון דנפקע חיוב
השצב ע"י שינוי ממילא נשארת שלו דמיד צשעת בגזילה
נעשית שלו על הזמן שלאחר פטור השצב וזה דומה למוכר
הגוף מהיום והפירות לאחר ל' יום דהשדה נעשית שלו מיד
על הזמן שלאחר ל' יום ובכ"ג לא אמרינן כלתה קנינו ע"ש.

אמר רבי יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך וצ"ע בהא דאל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך מהא דכתיב במשלי (כ"ו ב') "כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא" אלמא דקללת חנם לא תבא וא"כ מאי איכא למיחש בקללת הדיוט.

וכן קשיא מהא דאיתא בסנהדרין מ"ט תהא לוטא ולא תהא לאטה ופרש"י נוח לך להיות מן המקוללים ולא מן המקללים. ועיין בגור אריה למת"ל (דברים י"ט ט) דביאר טעם הדבר וז"ל כי לעולם תמצא כי המחשבה מתהפך על המחשבה רעה אם חשב שלא כדן ואמר הכתוב גבי המן "ישוב מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו ותלו אותו ואת בניו על העץ" תלה הכתוב הדבר לפי שהוא חשב לרע על היהודים שלא כדן אותה המחשבה תבא עליו לפי שכאשר יחשוב לעשות רע והוא שלא כדן הוא עושה רשע בעצמו, משל לספינה שעל הים והיא רצתה בכוח נגד השנית שכנגדה לטובעה אם אותה חזקה הרי היא טובעת את עצמה מכח אותה מכה שהיא מכה באחר ולפיכך המחשבה שהוא רוצה לעשות שלא כדן מתהפך עליו וזה ענין נפלא למבין וכו' וכן לענין קללה אמרו לעולם תהא מן לוטא ולא תהא מן לייטא פירוש שיותר טוב להיות המקולל מאשר יהיה מקלל אחרים כי המקולל בעבור כי שלא כדן עושה אין הקללה תבא עליו אבל המקלל שלא כדן הרי אותה קללה בעצמה תחזור ותבוא עליו כאשר אמרתי כי ראוי להיות נהפך עליו והוא דומה לאדם שזורק אבן בדבר קשה ואין נכנס בו אותו אבן שב עליו וכן אם אדם רוצה להביא דבר על אחר ומפני שהוא שלא כדן מתהפך עליו עכ"ל וא"כ צריך ביאור מאי איכא למיחש בקללת הדיוט.

ובביאור הדברים נראה לומר דלעולם היכא דההדיוט מעצמו מקלל והמקולל לא עביד מידי כלל ולא גרם אפילו בגרם רחוק להדיוט המקלל לקללו לא בעי למיחש לקללתו וכדכתיב במשלי "קללת חנם לא תבוא" וכדמשמע בגמ' סנהדרין הנ"ל דתהא לוטא וכו' אלמא דלא בעי למיחש לקללת חנם וכ"כ בספר ארח מישרים פרק י' סעיף ט' וז"ל אבל אם נתקלל מהדיוט בחנם אין צריך לחוש שקללת חנם לא תבוא עכ"ל והא דקאמר רבי יצחק דאל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך היינו הכא דאיהו גרם להדיוט לקללו דאז צריך הוא למיחש לקללתו וכדילפינן מאבימלך דקלל לשרה שהיא גרמה לו לקללה וכדקאמר לה להדיא הואיל ואת כיסית ממני ולא גילית שהוא אישך וגרמת אלי הצער הזה וכו' אלמא דגרמא לו צער ומשום הכי קללה ומינה ילפינן דכל היכא דגורם הוא צער להדיוט ומחמת זה מקללו אז בעי למיחש לקללתו וכ"כ בספר בן יהוידע (מגילה כ"ח) וז"ל מיהו נראה היינו דוקא בהיכא שיש לו קצת תרעומת באיזה צד לקלל כהא דאבימלך עכ"ל.

ונמצא לפי זה דעיקר האזהרה בהא דאל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך היינו דצריך לזהר שלא להביא את ההדיוט לכך דיקלל אותו דאז קללתו עשויה להתקיים וכן משמע בספר ראשית חכמה שער הענוה פ"ו וז"ל וכן ראוי לישמר שלא להקניט את חבירו שלא יבא לידי תקלה שלפעמים קללת הדיוט

מתקיימת כדגרסינן ב"ק א"ר יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך עכ"ל.

(דברי שלום ה' סימן ט"ו)